

Sygn. akt II AKa 119/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2015r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Maria Żłobińska (spr.)

Sędziowie: SO (del.) – Marek Celej

SA – Anna Zdziarska

Protokolant: – st. sekr. sąd. Anna Grajber

przy udziale Prokuratora Elżbiety Kozakiewicz - Jackowskiej

po rozpoznaniu w dniu 27 maja 2015 r.

sprawy J. S.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 13 lutego 2015 r. sygn. akt V Ko 40/12

uchyla wyrok w zaskarżonej części - oddalając wniosek - i w tym zakresie sprawę J. S. przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa – Praga w Warszawie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 13 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy J. S. kwotę 11.914,40 złotych odszkodowania oraz 150.000 złotych zadośćuczynienia z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania w sprawie (...) Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi Północ; w pozostałej części wniosek został oddalony.

Od tego wyroku wniósł apelację pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając wyrok w części oddalającej wniosek.

Zarzucił:

I. obrazę przepisów prawa procesowego, tj. art. 552 § 4 k.p.k. (w odniesieniu do wykładni art. 445 § 1 k.c.) poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji przyznanie zadośćuczynienia w kwocie nieodpowiedniej, zaniżonej oraz nieadekwatnej do krzywdy doznanej przez wnioskodawcę;

II. obrazę przepisów prawa materialnego tj. art. 361 § 2 k.c. poprzez oddalenie wniosku w zakresie kwoty 138.085,60 zł obejmującej szkodę jaką poniósł wnioskodawca z tytułu utraconych zarobków w okresie tymczasowego aresztowania, okresie po uchyleniu przedmiotowego środka zapobiegawczego, a także utraconych świadczeń i przywilejów związanych ze służbą w Policji (tj. szkody *lucrum cessans*).

Pełnomocnik wnosił o:

a) zmianę zaskarżonego wyroku w części w której Sąd I instancji oddalił wniosek w zakresie zadośćuczynienia do kwoty 350.000,00 zł poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy dodatkowo kwoty 200.000,00 tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;

b) zmianę zaskarżonego orzeczenia w części, w której Sąd I instancji oddalił wniosek w zakresie odszkodowania od kwoty 150.000.00 zł poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy dodatkowo kwoty 138.085,60 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie o tyle, iż sprawa w chwili obecnej nie dojrzała do merytorycznego rozstrzygnięcia w zakresie w jakim Sąd nie znalazł podstaw do uwzględnienia wniosku J. S. o odszkodowanie i zadośćuczynienie.

Przypomnieć należy, iż celem zadośćuczynienia w tym przypadku jest swoiste naprawienie szkody wynikającej z naruszenia dóbr o charakterze niemajątkowym. Z jego istoty wynika, iż zasądzona z tego tytułu kwota musi uwzględniać wszystkie aspekty doznanej krzywdy.

Określając wysokość zadośćuczynienia, Sąd winien mieć na uwadze czas stosowania środka zapobiegawczego o charakterze izolacyjnym oraz skutki pozbawienia wolności wynikające między innymi z rozpowszechniania wiadomości o tym w środowisku (w jakim środowisku), warunki odbywania aresztu, wpływ tego zdarzenia na stan zdrowia fizycznego i psychicznego osadzonego, bezpośredni wpływ na ogólną sytuację życiową i plany na przyszłość, wynikające m.in. z utraty dobrego imienia, niezbędnego do wykonywania zawodu a w szczególności fakt nieodwracalnej przerwy w wymarzonej karierze zawodowej.

Na wymiar krzywdy, a w konsekwencji wysokość zadośćuczynienia składają się cierpienia fizyczne i psychiczne, których rodzaj, natężenie i czas trwania określa się indywidualnie w każdej sprawie.

O ile czas trwania stanu pokrzywdzenia należy do kategorii obiektywnych, to już stopień poczucia krzywdy zależy od cech psychicznych i wrażliwości każdego człowieka.

Zasądzając zadośćuczynienie, Sąd winien opierać się na zobiektywizowanych kryteriach wysnutych z przeprowadzonych dowodów z uwzględnieniem subiektywnego odczucia krzywdy przez pokrzywdzonego.

Natomiast odszkodowanie ma pokryć szkodę majątkową, stanowiącą różnicę między obecnym stanem majątkowym poszkodowanego a stanem, jaki istniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, to znaczy niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Odszkodowanie ma wyrównać tę różnicę. W tej sytuacji Sąd musi zbadać rzeczywisty stan majątkowy wnioskodawcy po wyrządzeniu szkody a następnie określić hipotetyczną sytuację majątkową wnioskodawcy, gdyby tymczasowe aresztowanie nie nastąpiło. Należy zatem ustalić wszystkie straty, jakie wynikły bezpośrednio z tymczasowego aresztowania oraz utracone korzyści wynikłe z tego zdarzenia w ramach normalnego związku przyczynowego. Szkoła ta ulega pomniejszeniu o korzyści wynikające z tymczasowego aresztowania – dotyczą one z reguły wartości utrzymania w tym czasie.

Nie można pominąć także następstw tymczasowego aresztowania, które mogły powstać po odzyskaniu wolności, jeżeli były jego bezpośrednią konsekwencją, np. wynikały ze znacznego ograniczenia możliwości zarobkowania wskutek utraty dotychczasowej bardzo dobrej opinii środowiskowej.

Rozważając zarzuty podniesione w apelacji, przypomnieć należy, iż roszczenia będące przedmiotem niniejszego postępowania, wprawdzie mają charakter cywilny, to jednak dochodzone są w trybie procesu karnego. Dlatego zasady zasądzania ich, określone w przepisach karnoprawnych, zachowują szereg odrębności w stosunku do zasad obowiązujących w przypadku dochodzenia roszczeń w oparciu o przepisy regulujące proces cywilny. Dotyczy to przede wszystkim zasad prowadzenia postępowania dowodowego, zbierania dowodów, ich oceny oraz wnioskowania

prowadzącego do poczynienia ustaleń faktycznych w oparciu o całokształt materiału dowodowego zebranego w toku procesu.

Orzeczenie w przedmiocie zasądzenia odszkodowania za poniesioną szkodę jak i w przedmiocie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę opierać się może jedynie na rzetelnych kryteriach, zweryfikowanych przeprowadzonym postępowaniem dowodowym oraz powszechnie przyjętymi zasadami, zakreślającymi granice subiektywnego odczucia krzywdy przez wnioskodawcę. W każdym razie rozumowanie Sądu orzekającego winno być sformułowane w sposób umożliwiający jego merytoryczną kontrolę.

Ustalenia faktyczne dotyczące istotnych okoliczności mających wpływ na wysokość kwoty zadośćuczynienia a także ustalenie wszystkich elementów szkody wynikłej z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, winny być wynikiem oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie zgodnie z zasadą dążenia do ustalenia prawdy materialnej.

Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, to błąd, który wynikać może z niepełności materiału dowodowego - tzw. błąd braku, bądź też z przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów – tzw. błąd dowolności.

Zasada dochodzenia do prawdy materialnej winna być zrealizowana przez prawidłowo przeprowadzone w postępowaniu jurysdykcyjnym postępowanie dowodowe. Tylko kompletnie zebrany materiał dowodowy może stanowić bazę do bezbłędnych ustaleń faktycznych.

W przypadku konieczności poczynienia ustaleń faktycznych w zakresie wysokości zadośćuczynienia i odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie wyjściowym dowodem jest przede wszystkim dowód z zeznań osoby poszkodowanej. Zeznania te stanowią z reguły główną podstawę ustaleń faktycznych. Mogą także zawierać w swojej treści informacje o innych dowodach, niezbędnych do przeprowadzenia zgodnie z obowiązkiem dochodzenia do prawdy. W razie potrzeby dowód ten konfrontuje się z treścią innych dowodów przeprowadzonych przez Sąd z urzędu lub na wniosek stron.

W sprawie niniejszej dowód ten nie został przeprowadzony, mimo decyzji o dopuszczeniu dowodu z zeznań J. S..

Na rozprawie w dniu 6 lutego 2015 r. tuż po rozpoczęciu składania zeznań wnioskodawca, będąc w stanie silnego zdenerwowania, płacząc, stwierdził, że „mówienie sprawia mu trudność”. Przewodnicząca zarządziła przerwę, „aby umożliwić wnioskodawcy uspokojenie się”. Po przerwie, mimo iż wszyscy stawili się ponownie, Sąd nie kontynuował przesłuchania świadka. Nie odebrano żadnego oświadczenia ani od wnioskodawcy, ani od jego pełnomocnika. Tymczasem z oświadczenia złożonego na rozprawie odwoławczej jasno wynika, iż intencją wnioskodawcy było złożenie zeznań przed Sądem.

Brak tego dowodu powoduje, iż materiał dowodowy zebrany w sprawie nie jest kompletny. Uchybienie to może mieć wpływ na ostateczną treść rozstrzygnięcia, jeżeli zważy się na okoliczności opisane wyżej, które Sąd ma obowiązek ustalić indywidualnie w każdej sprawie o zadośćuczynienie i odszkodowanie z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania.

Ten brak postępowania dowodowego spowodował, iż Sąd odwoławczy uchylił wyrok w zaskarżonej części – oddalającej wniosek – i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Rozpoznając sprawę ponownie, przy uwzględnieniu możliwości wynikających z treści art. 442 § 2 k.p.k. Sąd, prowadząc postępowanie dowodowe, poczyni starania w celu prawidłowego przesłuchania w charakterze świadka J. S.; nie wykluczone jest dopuszczenie dowodu z opinii psychologa - w celu umożliwienia złożenia wnioskodawcy przed Sądem wyczerpujących zeznań; w szczególności dotyczy to warunków, w jakich przebywał w czasie tymczasowego aresztowania, traktowania przez personel oraz innych osadzonych, dolegliwości związanych z procesem leczenia oraz traumy będącej skutkiem nagłego wyrwania z codziennej służby w organach Policji i przeniesienia do aresztu.

Dokładnego wyjaśnienia wymagają także okoliczności, w jakich doszło do zwolnienia ze służby, a także, kiedy wnioskodawca podjął pracę po opuszczeniu aresztu i jaka szkoda powstała z tego tytułu, iż na wolności pozostawał bez pracy, czy pogorszenie szansy na zarobkowanie miało związek z toczącym się postępowaniem karnym czy też było skutkiem pozbawienia wolności, które z reguły traktatowe jest w społeczeństwie jako skutek podejrzenia popełnienia czynu o znacznej szkodliwości społecznej.

Nie jest wykluczone, iż biegły psycholog winien odpowiedzieć na pytanie o trwałe skutki tymczasowego aresztowania dla stanu zdrowia psychicznego J. S., jego możliwości rozwoju zawodowego oraz szans życiowych.

Wszystkie te okoliczności Sąd winien ustalić odnośnie osoby J. S. a nie w oparciu o ogólną wiedzę dotyczącą wpływu tymczasowego aresztowania na losy aresztowanego policjanta. Nie można pominąć bowiem faktu, że wnioskodawca dopiero rozpoczął służbę; błąd organów wymiaru sprawiedliwości pozbawił go zatem nie tylko atrakcyjnej pracy ale także przywilejów związanych ze służbą w przyszłości.

Po takim skompletowaniu materiału dowodowego Sąd dokona należytej jego oceny i wyciągnie wnioski w zakresie zadośćuczynienia i odszkodowania należnego w tej konkretnej sprawie.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.